

miur factus in executionem præcedentis obligationis. I. post dotem. ff. sol. matrim. vbi Bar. & reliqui.

Ceterum rationem hanc rejicit Dec. in d. l. singularia. num. 16. ver. sed ista ratio, &c. quia non apparet quod interposita stipulatione, partes agant, quod ex ea sola oritur actio. Nam cum numeratio sit actus, qui sua natura actionem ex mutuo producit, & sit actus natura lis, qui facilis actionem parit. I. ea quæ civiliter. ff. de acquir. rer. dom. Et hoc (inquit Decius) clarum est facta numeratione simpliciter. Ergo a fortiori idem dicendum videtur, secuta stipulatione, quæ ad maiorem confirmationem interponitur. Et id eo non videtur impedire actionem ex numeratione, quia inducta est ad unum suum, non debent operari contrarium. I. legata in utiliter. ff. de leg. 2. Et sicuti primo in casu plures oriuntur actiones, ita videtur, & in secundo, cum diversitas ratio assignari non possit inter unum, & alterum.

Hæc responsio, & interpretatio vera non est, quia multum differt, quod numeratio fiat simpliciter, & de per se sine aliquo antecedenti contractu, vel fiat post aliquem contractum. Nam primo casu contractum causat, utputatum, vel depositum irregulare, vel commodatum, cum nil aliud significare possit, secundo vero casu intelligitur facta ad implementum præcedentis contractus. Et plus operatur illa simplex numeratio, quam illa facta post contractum.

Ex prædictis subinfert Bart. in d. l. singularia, num. 10. ver. nec est speciale, &c. aduersus Iacob. de Arena, non esse speciale in mutuo, quod actio ex eo contractu causata facilius tollatur, & mouetur per subsequitam stipulationem. Dicebat enim Iacobus de Arena, esse speciale in mutuo, ut facilius eius obligatio per stipulationem nouetur. d. l. si ita stipulatus. §. Chrysofonus, de verbor. obligat. & d. l. si ita stipulatus fuero. §. 1. c. l. seq. ff. de noua. Hæc sanè Iacob. de Arena opinio, vera non est (ait Bart.) quia idem in dote, & alijs contractibus quare contrahuntur, ut in deposito, & commodato. Et quamquam multa effuderint Castr. Alex. Iason, & Dec. ad rem hanc, attamen verè cum Bart. sentiendum est, quod seilicet nulla sit in hoc mutui specialitas, cum & in ceteris contractibus stipulatio nouationem operetur, si partium voluntas nouandi affuit.

Præterea, vel ea ratione cum Bar. sentio, quod hoc dici non possit speciale in mutuo, quia verius esset odium, sunt enim specialia, id est singularia, vel privilegia mutui fauore ipsius contractus concessa. Hoc autem de quo agimus non significaret fauorem, sed odium potius, nempe maiorem debilitatem, & infirmitatem huius contractus, quam aliorum, cum alij secundum Iacob. de Arena non tollantur, & nouetur ita facili per stipulationem, sicuti hic mutui.

Tertium est tempus nouæ constitutionis editæ à Iustiano in l. vlt. C. de noua. qui abrogato iure antiquo statuit, nouationem expressim fieri debere.

Ceterum dubitant Doctores, an ad inducendam nouationem secundum hoc tempus, sufficiant præsumptiones, & coniectura. Et non sufficere, quod opinati sunt Bart. in l. pen. n. 3. in ff. de præst. stip. & Bal. in d. l. vlt. n. 1. ver. in lege id est. Quorum opinio videtur satis clarè probari in d. l. vlt. dum statuit Iust. nouationem non induci, nisi verbis expressis sita fuerit actum. Non ergo sufficiunt coniectura, quæ non possunt dici verba expressa. Et rursus aperiuntur videtur probari in §. quod autem diximus, in Inst. quib. mod. toll. obl. vbi manifestè Iust. tollit præsumptiones, & coniecturas.

Verum tamen dissentiant ab hac opinione alij per multi existimantes, quod sufficere coniecturas, & præsumptiones ad inducendam nouationem hoc tempore. Ita sanè gl. in l. 2. ff. de noua. Cyn. in d. l. vlt. col. 1. ver. sic, ad istam. Cod. eo. Castr. in l. penult. ff. de præto, stipul.

& in d. l. vlt. ibid. Salicet. Imol. in l. delegare. ff. de nou. Fulg. in consil. 130. Matthæus Cimator. colum. 2. ver. sic, & hanc sententiam. Alex. in consil. 72. num. 2. ver. item esset fallum. lib. 2. Soc. Sen. in consil. 21. num. 3. libro 1. Ludo. Bologn. consil. 59. col. 2. Barb. in consil. 80. col. 7. & 8. lib. 4. Dec. in consil. 400. col. 2. & Aff. in dec. 44. nu. 15. communem testatur Cagn. in d. l. singularia. num. 102. ff. si cert. pet. & Ronch. in l. 3. in princ. num. 18. ff. de duobus reis, qui eiusdem sententia recenset etiam Paris. in consil. 107. col. 2. lib. 3. Lofred. in consil. 24. col. 4. & Purpur. in l. certi conditio. §. quoniam, numer. 15. hoc tit. eadem probarunt Vire. Franc. in dec. Neapol. in dec. 13. in fin. & Rota Roman. in dec. 562. num. 1. in 1. pa. in nouissimè impressis. Ea est huius sententia ratio, quia expressum, & illud dicitur, quod apparet coniecturis, & præsumptionibus, sicuti scribunt Bart. in l. Prætor ait. in princ. nu. 1. de oper. no. nu. ibid. l. a. num. 3. 4. & idem l. al. in l. licet Imperator, num. 10. de leg. 1. Quæ ratione cessat illa prima argumentatio contraria opinionis sumpta ex d. l. vlt. C. de non. no. etiam repugnat. tex. d. §. quod autem diximus, quia ibi Iustin. corrigat atque rejicit præsumptiones illas antiqui iuris, & quas quod præsumptiones refert ipsomet Iust. in d. l. vlt. Illas itaque tollit non autem alias, quæ & necessariò significare possunt, hoc etiam iure nouo inductam censeri nouationem, sicuti de coniectura, quam subiicimus, apparebit. Et ipse Iust. in d. §. hoc autem, dixit se rejicere quasdam præsumptiones.

Prima est coniectura, quando debitor delegat alium etiam non debitorem suum, & creditor ipse acceptauit delegatum illum, nouatio censetur facta. Ita Aff. in decisio. 353. nu. 4. qui dixit, vsum obseruare responsum Aret. in consil. 5. & Comen. in l. delegare. ff. de nouationibus.

Secunda est coniectura nouationis quando secundus contractus, test incompatibilis cum primo. Hoc in casu per secundum contractum dicitur esse recessum à primo, atque ita facta nouatio. Ita scribit Bald. in d. l. vlt. num. 1. ver. ut quando forte. C. de noua. & in consil. 318. Practica civitatis. col. 2. ver. respondeo. lib. 1. Dec. in l. pacta nouissima. col. 1. C. de pact. idem in consil. 409. col. pen. ver. 4. respondetur. in consil. 464. num. 4. & in consil. 564. num. 15. Cagnol. in d. l. singularia, num. 103. ff. si cert. pet. Roncheg. in l. 3. in princ. num. 18. ver. videtur tamen. ff. de duobus reis, & Crauet. in consil. 167. num. 405. Ita è contra quando contractus sunt compatibiles, non dicitur facta nouatio, sicuti respondit Alex. in consil. 193. nu. 3. lib. 6. Et notus est Bald. ex l. pen. ff. de præst. stipul. Quam tamen Bart. ibid. numer. 3. intellexit loqui in prætorij stipulationibus, quæ vim habent inducendi nouationem, sicuti etiam supr. diximus. Adducit secundum Bald. tex. l. qui vsum fruct. ff. de verbor. oblig. Quod responsum intellexit Bart. in d. l. pen. numer. 3. de præto. stipul. loqui, quando secunda stipulatio plus continet ipsa prima, iux. tex. l. si pupil. §. qui actum. ff. de nou. & diximus supra. Allegat tertio Bald. l. cum in plures. §. locator horrei. ff. locat. quæ argumentum satis, probat, dum ex receptione auri, & argenti in horreo quod est quid incopatibile cum eo proposito, quod prius habuerat, non recipiendi, significatur voluntatis mutatio. Ita ergo hic. Et melius quartò assertionem hanc probat leg. pacta nouissima. C. de pac. quam Bald. ipse recenset, vbi pactum secundum contrarium primo illud tollit, cum

duo repugnantia simul stare non possint. l. vbi repugnantia. de reg. iur.

Hinc inferitur, quod per transactionem, qua sui natura recedit à prima obligatione, inducta dicitur nouatio, cum se non compatiatur transactio tum ipsa obligatione. Ita Bald. in rubr. de transact. ad fin. Gozadi. in consil. 38. col. 2. ver. secundo confidero. & col. vlt. & Roncheg.

chegal. in l. 3. in princ. num. 19. ff. de duobus reis. Inferitur etiam, quod cum mutuum sit & depositum sit duo contractus incompatibiles, ex quo vnus concedit vsum rei, alter vero negat, ex secundo dicitur facta nouatio prima. Ita respondit Bald. in consil. 123. col. 2. lib. 2. quem secutus est Roncheg. prætorio in loco. Inferitur quoque quod cum compromissum sit repugnet laudo iurato, & approbato, dicitur ex eo compromisso facta nouatio, sic responderunt Ange. in consil. 31. col. pen. Aret. in consil. 148. col. pen. Lud. Bologn. in consil. 59. col. 2. Soc. Sen. in consil. 89. col. 3. ver. sed contra. lib. 3. Dec. in consil. 300. n. 8. & in consil. 400. col. 1. Dissentiunt tamen Spe. in tit. de arbit. §. sequitur. ver. item quæro an actio. Iaso. in consil. 168. col. 7. ver. ad hoc conatur. lib. 4. Duran. de ar. testan. tit. de acq. hæ. cau. 9. & Grat. consil. 89. col. pen. lib. 1. Et hanc visus est sequi Roncheg. in d. l. 3. in princ. n. 19. ver. idem in compromisso.

Declaratur tamen hæc coniectura, vt non procedat, quando in secundo contractu apposta fuit clausula, sine præiudicio priorum iurium. Nam tunc per secundum illum contractum non præsumitur nouatus primus. Ita Grat. in consil. 26. n. 7. & 8. lib. 1. & Rot. Rom. in dec. 738. n. 1. in 1. p. in nouissimè impress.

Declaratur secundo vt non procedat, quando secundus contractus est nullus, & inualidus. Nam tunc per secundum non dicitur recessum à primo, atque ita facta nouatio. Ita respondit Alex. in consil. 193. n. 3. lib. 6. Et comprobatur similibus Purpur. in l. pacta nouissima num. 14. C. de pact. Ita pariter quando non apparet de consensu ipsius creditoris, quod nouationem facere voluerit, sicuti contingit in mercatore, qui literas debitoris sui non refert in libro magistrali, sed solum memoriæ eam facit in scarta faciis. Nam tunc illas acceptasse non dicitur, & consequenter non dicitur inducta nouatio. Ita in consil. 290. n. 20. lib. 3. respondi pro Illustr. Cusanis auctoritate Soc. sen. & Rot. Genuen.

Dubitari etiam solet in hac nouationis materia, & tractatione, an illis casibus, quibus olim fiebat nouatio ipso iure, nunc fieri dicatur ope exceptionis, vtputa olim, si diuersa persona interueniebat in promissione, dicebatur ipso iure facta nouatio, hodie vero non. l. vlt. C. de nouat. an hoc in casu saltem ope exceptionis admitatur hæc nouatio. Hac de re sunt Doct. opinioniones. Vna fuit eorum qui affirmant, fieri nouationem hanc. Ita Accurs. in l. 2. de noua. in l. pen. ff. de præto. stipula. & in l. si pecuniam, ff. si cert. pet. Bald. in d. l. vlt. in princ. C. de nou. & in consil. 128. in fi. lib. 2. Ang. in d. l. 2. & in d. l. pen. & in l. rescripto. §. pacto. col. 2. ff. de pact. Fulgos. in consil. 130. Matthæus Cimator. col. 2. & in fin. Alexand. in l. 3. §. si ex conuentione, num. 9. ff. de re iud. qui communem esse testatur. Barb. in consil. 86. col. pen. ver. præterea facit, lib. 4. qui asseruit, non esse in iudicando ab hac recedendum. Ludou. Bologn. in consil. 59. col. 3. Hanc quoque communem esse dixit Socin. Sen. in consil. 21. col. 1. lib. 1. et si ipse dissentiat. Dec. in consil. 500. in fi. Abb. consil. 68. num. 5.

Altera, & secunda fuit opinio negantium, nouationem ope exceptionis, etiam his casibus præmitti. Ita scripserunt Beluif. Rayner. Cyn. Fulgo. Salic. & Castr. in l. 2. ff. de noua. & ibidem Imola, Bald. in l. frustra. Cod. de non num. pec. Angel. in l. qui vsum fructum. de verbor. oblig. & ibidem Alexand. col. 2. & Soc. col. 3. qui communem esse testantur. Idem Socin. in l. certi conditio. §. si nummos. ff. si certum pet. & in d. l. consil. 21. numer. 3. libro 1. Iaso. in l. singularia, num. 37. in fin. eod. tit. & ibidem Dec. col. pen. Roman. in consil. 121. in princ. Fulg. in consilio 130. col. penult. Alexand. in consilio 10. col. 3. in consil. 13. col. pen. in consil. 172. in princ. lib. 2. vbi communem testatur. Idem in consil. 58. col. 2. lib.

2. & in consil. 72. num. 10. lib. 6. & in consil. 171. col. 3. lib. 7. Barb. in consil. 19. col. pen. ver. sic, est aduertendum, & consil. 37. col. 8. ver. sic, & si dicatur. lib. 1. & in consil. 25. col. 6. ver. sic, posset alter. libro 2. Socin. Sen. in consil. 21. col. 2. lib. 1. in consil. 267. col. 3. ver. sic, primo quia. lib. 2. idem in consil. 65. col. 4. & in consil. 89. col. penult. lib. 3. qui asseruit, hanc esse magis receptam sententiam. Gozadin. in consil. 38. Bertr. in d. l. consil. 188. in fin. lib. 1. Lofredus in consil. 18. col. pen. Grat. in consil. 82. col. 2. lib. 1. qui testatur, quod hæc est communis opinio saltem post tempora. Alex. Imol. Curt. Iun. in l. l. c. col. 3. ver. nono. ff. si certum pet. Purpu. in l. singularia, numer. 45. eod. tit. Ripa in l. si se non obtulit. §. si ex conuentione, nu. 8. ff. de re iudic. & hanc esse magis communem testatur Vincentius Franc. in d. l. dec. 15. & affirmat, se serualse consilium ipsum Neapolitanum, communem quoque dixerunt Hier. Gabr. in consil. 157. n. 17. lib. 1. & Mascar. in consil. 107. n. 7.

Tertia fuit opinio, quam post alios probauit Roncheg. in l. 3. in princ. num. 18. ff. de duobus reis, vt. sine dia quadam via eligatur distinguendo, quod aut nulla exat coniectura efficax, qua colligatur partes voluisse, interuentu nouæ personæ nouationem inducere. Et tunc procedit secunda illa opinio magis communis, quod non inducatur nouatio. Aut aliqua efficax erat coniectura, & tunc inducatur. Et hoc casu locum habet prima opinio.

Ex prædictis magna ex parte diffiniri potest, grauis & perplexa illa Doctorum contentio, quando debitor mandauit argentario, quem campforem nostri appellant, vt soluat creditori suo, an inducta censetur nouatio, ita quod mandans ipse sit liberatus ab ea obligatione, qua erga suum creditorem tenebatur. Quæ sanè disputatio est admodum vtilis, quia si liberatur debitor mandans, & consequenter non dicitur inducta nouatio, si vero debitor non liberatur, periculum est ipsius debitoris, sicuti dicemus in fine huius disputationis. Hac itaque in re constituo atque dilinquo octo casus, & si Soc. in l. singularia, nu. 15. ff. si certum petatur, quinque conclusiones distinxit, atque explicauit.

Primus casus est, quando mandauit campfori, vt tibi meo creditori, meo nomine numeret, & ipse campfor ex presse interuenit animo nouandi, promittendo tibi soluere. Hoc casu ego ab obligatione, qua erga te tenebar, sum liberatus. Ita Soc. in d. l. singularia, nu. 15. qui dixit probari tex. vbi gl. in l. vbi quis. ff. de const. pec. Hæc quoque sententiam probauit Rota Genuensis in deci. 2. nu. 25. quæ dixit campforem dici animo nouandi promississe, quando in suis libris scripsit, se debitorem illius, cui mandatum est vt soluat.

Extenditur primò hic casus, vt locum habeat etiam, quando coniecturis apparet, campforem interuenisse & promississe animo nouandi, atque ita nomine meo, qui mandauit vt solueret, atq. satis faceret, sicuti scribit Purpu. in d. l. singularia, nu. 88. ex sententia Bal. in l. vlt. in fi. C. ad l. Falc. quem probat, & Aret. in consil. 5. in princ. & n. 4. ver. Præterea. Et coniectura efficax est, quando campfor in codice suarum rationum se debitorem fecit illius mei creditoris.

Extenditur secundo vt procedat hic casus, etiã si campfor ille meo creditori, meo iussu sine stipulatione promissit soluere, vt dixit Soc. in d. l. singularia, nu. 15.

Secundus est casus, quando mandauit campfori qui nihil mihi debebat, vt tibi meo creditori, meo nomine solueret, & campfor promissit, sed non constat nec expressè, nec coniecturis, campforem promississe animo nouandi. Hoc sanè casu ego non sum liberatus ab obligatione, qua erga te teneor. Cum is campfor videatur potius

Tomus Primus, M m tius

Tomus Primus, M m tius

ius tanquam fideiussor intercessisse. Ita Soc. in d. l. singularia, num. 16. post Bart. in cons. 160. Titius. lib. 1. Bal. in l. 2. Co. de exec. rei iud. & Socin. ipse testatur communem esse opinionem.

Tertius est casus, quando mandavi campfori, qui nihil mihi debebat, ut tibi meo creditori soluat, & campfor ipse, quem non constat expressè, vel coniecturis in 54 terpenisse animo novandi, pacto nudo ꝑ promissio tibi solvere. Hoc etiam casu ego non sum liberatus ab obligatione, qua erga te teneor, sic Socin. in d. l. singularia, num. 17. vbi Ias. num. 27. Purp. num. 88. versic. 2. itaque. Qui quidem testatur esse communem opinionem, & recepit Ang. Aretin. in §. præterea. col. penult. Inst. quib. modis toll. oblig. Ea ratione usus est Soc. quia novatio non fit sine stipulatione, nisi expressè ꝑ agatur. Item illa, in ff. vbi Bart. ff. de const. pec. & eadem in l. ff. de nou. & Balio l. rescriptum. §. si pacto. ff. de pact.

Ceterum scribit Soc. præcitato in loco vidisse respon- 56 sa Del. quod in foro mercatorum ꝑ nulla sit differentia inter pactum nudum & stipulationem, ut tradunt Bar. in l. Quintus. & in l. fideiuss. §. quædam. ff. mand. & apertius Bald. in l. recepticia. n. 7. C. de const. pecun. & in l. pro te. n. 14. C. mand. idem Soc. Sen. in cons. 64. nu. 8. li. 3. Dissentunt tamen aliqui præsertim Cagn. in d. l. singularia, n. 17. & dubitat Purp. n. 90. Et subiungit Socin. in d. l. singularia, n. 17. idem videri dicendum de iura ca 57 nonico, ꝑ in quo pactum nudum idem operatur quod actio, secundum communem opin. in c. 1. & in c. qualiter, extra de pact. & tradunt Ias. in l. iurisdictionem. §. sed cum nulla. n. 4. ff. de pact. & Alc. in lib. 5. Paradox. ca. 3. Docui tamen aliquando, dum tractationem pactorum explicarem. d. cap. 1. descriptum ex Concil. Carthagin. primo, non probare communem hanc assertionem. Quandoquidem si rectè perpendatur verba illius constitutionis 58 constabit ibi fuisse pactum vestitum, ꝑ cum conventio illa inita inter duos Episcopos, Antigon. f. & Optatum de diuidenda dicecesi, & plebe, effectum sicque inplemētum receperit per diuisionem ipsam, atque ita per mutuatam traditionem; quæ operari solet, ut pactum dicatur vestiri. l. iurisdictionem. in princ. vers. sed si in aliam. ff. de pact. & l. petens. vbi Docto. Cod. de pact. gloss. & Docto. in §. 1. Inst. quibus mod. re contrahi. oblig. Ita pariter non probat d. cap. qualiter. de pact. desumptum ex Diu. Greg. in lib. 8. Epistolarum. epist. 38. quæ si tota perlegatur apparebit probare, D. Greg. intellexisse de pacto efficaci, dum mandauit promitti debere ab illis debitoribus, qui ad ecclesiam confugerant, de seruanda lege & iustitia, hoc est de reddenda ratione actuum suorum, quæ gesserant nomine creditorum, & verisimile non est, Diu. Grego. voluisse debitores illos promittere pacto inefficaci, & inualido, sed efficaci mediante stipulatione.

Quartus est casus, quando mandavi campfori, qui nihil mihi debebat, ut tibi meo creditori soluat, & campfor 59 ꝑ promissio. Hoc casu non sum ego liberatus ab obligatione, qua erga te teneor. Ita Alexa. in l. qui vsum fructu. ff. de verb. oblig. Ias. in d. l. singularia, n. 38. qui communem esse asseruit, ut etiam testatur ibid. Soc. num. 18. & idem in cons. 297. col. pen. ver. aliquando, & quarto. lib. 3. Aff. in decif. 33. num. 2. Purpur. in d. l. singularia, n. 83. & Hier. Gab. in cons. 155. num. 25. lib. 1. Ea ratione ij moti sunt, quia hic campfor, qui promissio, non dicitur promissio animo novandi obligationem, cum hodie solo 60 interuentu nouæ personæ ꝑ non fiat novatio. dic. l. vlti. vers. nihil penitus innovari. C. de noua. Illa dictio, penitus, (inquit Soc.) idem significat, quod omnino. At dictio, omnino, iuncta negatiua, exponitur nullo modo. l. in pauca Sauph. in ff. loc. Ergo nec ipso iure, nec ope exceptionis inducitur novatio. Ceterum facile euatur

consideratio, cum non modò interueniat noua persona ipsius campfori s, sed etiam noua obligatio, qua ipse campfor in executione præcedentis mandati dicitur suo ipso nomine promissio, ut statim dicemus. Altera est ratio, qua ij moti sunt, quia qui promittit quod alius debet, in 61 dubio videtur accessorie ꝑ promittere. §. argentariorum, in Auth. de fideiuss. Verum nec ratio hæc satis concludit, cum præsumatur (ut iam diximus) facta promissio in executionem præcedentis mandati, ut, si ipse campfor suo proprio nomine promissio solvere, & deinde ipse habere obligatum ipsum mandantem.

62 Contrariam itaque opinionem visus est probare Barr. in d. l. singularia, nu. 19. sicuti eum sic est interpretatus Soc. ibid. n. 18. qui eundem opin. retulit Ang. & Imol. in l. qui vsum fructum. de verb. oblig. affirmantes, ita interpretatores seruari Flor. idem sentit Alc. in respon. 690. Et hæc quidem opi. ea ratione probatur, quia etiam hodie novatio inducitur coniecturis, sicuti supra demonstrauimus. Porro hinc extat coniectura, quod campfor animo novandi promissio, ex quo promissio in executionem præcedentis mandati. Ceterum probata communis opi. declaratur aliquot modis.

Declaratur primò, ut procedat quando tibi meo creditori darem nomen campforis in solum ꝑ tanquam 63 debitoris nomen. Nam tunc ego dicor liberatus ab ea obligatione, qua erga te tenebar. Ita Bald. in l. Maria. in prin. ff. sol. matr. & in l. vlt. C. ad legem Falc. Soc. in d. l. singularia, nu. 18. vers. 1. nisi darem, & idem in cons. 267. n. 3. lib. 2. Purpur. in d. l. singularia, nu. 85. Idem decidit Rota Genuen. in dec. 2. n. 26. quæ dixit, censeri receptum nomen campforis in solum, quando campfor ipse in suis libris rationum scripsit se promittere solvere pecuniam sibi mandatam.

Declaratur secundò, ut non procedat illa communis opi. quando ipse campfor promissio, se soluturū mei mandantis loco. ꝑ Ita post Bald. in l. 2. C. de exec. rei iud. scripsit Soc. in d. l. singularia, nu. 18. vers. 2. lim. Purp. n. 84. qui dixit esse communem opinionem, qui recentet etiam Alex. in cons. 10. col. 2. ver. hoc etiam tenet Bal. li. 2. & accedit idem Soc. Sen. in cons. 64. col. 6. vers. præterea et multum. lib. 3. qui dixit idem esse, quando tacite colligitur, campforem promissio solvere loco debitoris mandantis, sic & Cur. Sen. in cons. 7. qui dixit, quod quando campfor solus promissio se soluturum, dicitur promissio loco debitoris mandantis. Ea ratione ij moti sunt, quia videtur facta novatio mediante delegatione, ut probat l. de legare. vers. vice sua. ff. de nouat. vbi Castr.

Declaratur tertio, ut locum non habeat, quando ex- 65 taret consuetudo, ꝑ & usus, quod mandato ita factò, & promissione campforis recepta à creditore, debitor mandans esset liberatus. Ita declarant Bal. in l. vlt. C. ad leg. Falcid. Comen. in l. delegare. la. ff. de nouat. Ias. in d. l. singularia, nu. 38. & ibid. manifestius Purpur. num. 85. vers. tertio limitatur. Benuenur. Stracha in trac. de mercatura. in tit. de decoctibus. par. 5. num. 6. qui sequitur Afflic. in decif. 33. num. 5. & supra retulit Soc. in d. l. singularia, num. 18. & in cons. 64. col. 6. libro 4. referentem Angel. & Imol. in l. qui vsum fructum. de verb. obliga. asserentes Florentiz extare consuetudinem, & vsum inter mercatores, vt ex simplici promissione obligetur mercator nouo creditori, cui iussu, & mandato debitoris principali promissio solvere. Hæc tamen consuetudo probanda est, cum nec Doctoribus de ea attestantibus creditur, sicuti admonet in specie Purpur. vbi supra. Assertio tamen Doct. præsumptionem facit secundum Benuenurum.

Declaratur quarto, ut non procedat, quãdo facta promissione tibi à campfore, tu mihi restituisi instrumentum 66 tui debiti. Nã tunc ego dicor à te liberatus. Ita Purp. in d. l.

in d. l. singularia, num. 87. post Bald. in l. 2. C. de execut. rei iud. & Ias. in d. l. singularia inquit tamen Purp. hoc potius prouenire ex redditione instrumenti, quæ arguit solutionem. l. Labeo. ff. de pact. & dixi supra in præsumptione. 149.

Quintus est casus, quando mandavi campfori debitori meo ut tibi meo nomine soluat, & campfor ipse re- 67 vera soluit. Hoc casu ego sum liberatus ab obligatione qua erga te tenebar. Ita passim casum hunc admittunt omnes in d. l. singularia. vbi in specie scribunt Purpur. num. 82. & Cagn. num. 158. sic & Rota Genue. in decif. 2. num. 25.

Sextus est casus, quando mandavi campfori debitori meo ut soluat tibi meo creditori, & campfor tibi acceptanti ꝑ per stipulationem promissio solvere. Hoc casu ego sum liberatus ab ea obligatione, qua erga te tenebar. Ita Bar. in d. l. singularia, num. 19. quem sic intellexerunt ibid. Castr. Alex. l. fo. num. 38. & Socin. num. 19. Purpur. num. 82. vers. & ita ex communi. Hanc etiam sententiam probantur Alexa. in l. qui vsum fructum. num. 5. ff. de verb. oblig. in cons. 10. num. 1. lib. 2. Barb. in consil. 19. col. 6. versic. capio primum. libro 1. Dec. in consil. 107. num. 1. Curt. Sen. in consil. 7. Socin. Sen. in consilio 64. num. 7. li. 3. Alc. in respon. 690. Benuenus Stracha in trac. de mercatura. in tit. de decoctibus. in §. par. num. 5. Hieronym. Gabr. in consil. 155. numer. 19. lib. 1. Rota Genuen. in decif. 2. num. 25. & Beron. in consil. 198. num. 8. lib. 1. Qui quidem interpretes sententiam probantur tex. l. inter causas. §. abesse. ff. mandati. ac etiam ea ratione, qua dicimus pro missionem esse loco solutionis l. si pupilli. §. 1. ff. de solutio. & rectius eo argumento probatur, quia delegatio vim solutionis habet. l. quamuis. §. interdum. ff. ad Velleia. Atqui hæc dicitur delegatio. Ergo cum tibi meo creditori delegauerim campforem meum debitorem, & is tibi acceptanti promissio, ego dicor tibi soluisse, & consequenter sum à te liberatus. Nulla minor propositio, quod scilicet hæc sit delegatio, vel ex eo constat, quod hic concurrunt quinque illa requisita, quæ necessaria sunt ꝑ secundum Doctores. l. delegare. ff. de nouatio. & in d. l. singularia, vbi post alios Cagnol. numero. 165. Quæ quidem requisita hæc sunt, primum, quod promissio iussu, & mandato debitoris delegantis fiat, secundum quod promittens sit debitor mandantis delegantis, & eius nomine promittat. Tertium quod is delegatus promittat per stipulationem. Quartum quod loco primi debitoris promittat. Quintum quod is delegatus non excedat fines mandati. Cum ergo hæc sit delegatio, censetur facta novatio, quæ hoc casu admittitur, ut declarando d. l. vlt. C. de noua. scribant Soc. & Cagn. præcit. in locis.

Ceterum ab hac opinione dissentit Castr. in d. l. singularia. Ias. num. 38. Salic. in l. si filius fam. ff. ad Macedonianum. Socin. in cons. 267. col. vlti. libro 2. & hanc esse communem aduersus Bart. & sequaces testatur Cagnol. in d. l. singularia, num. 161. vers. sed contraria. Ea ratione prima ij moti sunt, quia promissio facta à campfore creditori, non æquiparatur solutioni quoad hunc effectum, ut debitor mandans liberetur.

Quæ quidem ratio mihi non probatur, cum ex iam dictis satis constat, promissionem sic receptam, & approbatam à creditore vim solutionis habere, & ideo sicuti solutione debitor mandans esset liberatus, sic & ea promissione. Secunda ratio solet considerari, quod campfor iste delegatus non seruauit fines mandati, cum non soluerit, sicuti mandat ei fuit, sed solum promissio. Verum respondetur campforem non excessisse fines mandati. Cum creditor acceptauerit promissionem loco solutionis, & satisfactionis.

Extenditur hic casus, ut locum habeat etiam si is campfor, qui soluerit promissio, non habet eo tempore promissio- 70 nis ꝑ pecuniam solutioni paratam. Ita Soc. in d. l. singularia, num. 20. vers. limita. l. reiecta traditione Bald. in l. pro debito. C. de bonis auct. iudic. possiden. & Soc. secutus est Purp. in d. l. singularia, num. 82. vers. sed non est à Bartolo.

Extenditur secundò hic casus, ut locum habeat etiam 71 si promissio hæc de soluendo, facta fuit à procuratore ꝑ campforis. Ita Alc. in respon. 690. num. 1. vers. uel item procedit. Secundum impressionem antiquam Lugdunensem.

Declaratur primò, ut non procedat, quando mandauit campfori, ut tibi solueret eueniente certa die, vel conditione, ꝑ & campfor ipse promissio. Hoc sanè in casu ego non sum liberatus ab obligatione, qua erga te teneor. Ita post Salicetum in d. l. si pro debito. C. de bon. auct. iud. possid. scribit Soc. in d. l. singularia, num. 20. vers. 2. limita. & secutus est Puteus in decif. 126. num. 4. lib. 3. qui declarat.

Declaratur secundò, ut non procedat quando mandauit campfori debitori meo, ut te ipsa, & cum effectu ꝑ solueret tibi meo creditori, & campfor solum promissio tibi solueret. Hoc casu ego non sum liberatus, sicuti nec is campfor à me. Ita intelligo, & declaro Socin. in d. l. singularia, num. 20. vers. 3. limita. & c. alioqui sibi parum constantem, cum ibid. num. 19. proponendo conclusionem, affirmauit promissionem solam campforis sufficere. Ceterum Purp. in d. l. singularia, num. 90. vers. 3. igitur aliter declarat.

Declaratur tertio, ut non procedat, quando ego qui illi campfori mandauit, sciebam ipsum campforem de ꝑ 74 ximo esse decocturum. ꝑ Hoc sanè casu ego non sum liberatus ab ea obligatione, qua erga te teneor. Ita Bal. in d. l. pro debito. C. de bonis auct. iud. possid. & in l. si cū doctem. §. si cum mulier. ff. sol. matr. Soc. in d. l. singularia, n. 20. vers. 4. limita. Purp. num. 62. qui idem esse dixit, quãdo sciebam illum esse pauperem, & non soluendo, vel quãtu acceptasti illum in debitorem sub meo tamen periculo.

Septimus est casus, quando mandavi campfori meo debitori, ut tibi meo creditori solueret, & campfor ipse 75 tibi promissio sine stipulatione ꝑ puta solo pacto. Hoc sanè casu non sum liberatus ab obligatione, qua erga te teneor. Ita Socin. in d. l. singularia, n. 20. vers. vlt. lim. & Beron. in cons. 198. n. 15. lib. 1.

Declaratur hic casus, ut locum non habeat, quando 76 campfor tibi acceptanti promissio solueret ex alia causa. ꝑ Nam tunc inducitur novatio, etiam si stipulatio nulla, intercessit, cum causa debiti sit variata. Ita Socin. in d. l. singularia, n. 20. vers. limita tamen quod & c. post Franc. de Alberg. Aret. & Castr. quos recepit. Verum dissentit Purp. in d. l. singularia, n. 90. vers. vlt. limitatur, qui respòdet argumentis Socini.

Octauus est casus, quando mandavi campfori meo debitori, ut tibi solueret, & is promissio. ꝑ Hoc sanè casu non sum liberatus ab ea obligatione, qua erga te teneor. Ita manifestè colligitur ex Bart. Purpur. in d. l. singularia, num. 93. vers. secunda conclusio. qui dixit, ita etiam respòdit Vinc. Palæo. inter consilia Alex. in consil. 97. lib. 3. Ex quo sequitur, quod si is campfor interim decoxit, meo periculo, & damno decoxisse dicitur. Et ne (inquit Purpur.) hæc traditio videatur carere dubitatione, dicendum est, debere intelligi, quando ego dedi tibi literas cambij perferendas campfori, & tu literas illas acceptasti, & antequam tu illas redderes campfori, vel eis redditus antequam is solueret, vel solueret tibi promitteret, decoxit, meo periculo decoxisse dicitur, cum nondum facta solutione, vel promissione ab ipso campfore, ego liberatus non sum ab obligatione, qua erga te teneor. Non enim acceptatis literis cambij ab eo cuius gratia 78 sunt, liberatur debitor ꝑ qui eas scripsit. sed illis accepta

Tomus Primus. Mm 2 tis